

Victor André Engebretsen

Kandidatnr: 10102

POL2900

Politisk atferd

Institutt for sosiologi og statsvitenskap, NTNU

Veileder: Anders Todal Jenssen

Vår 2019

Venstre mot høyre? – utviklingen fra 2001 til 2019

Innholdsfortegnelse

1.0: Innledning.....	side 3
2.0: Historisk kontekst.....	side 3
3.0: Teori.....	side 5
3.1: Skillelinjemodellen.....	side 5
3.2: Den omvendte skillelinjemodellen.....	side 7
3.3: Sakseierskap.....	side 9
4.0: Metode.....	side 10
4.1: De ideologiske dimensjonene.....	side 12
4.2: Innvandring-solidaritet.....	side 12
4.3: Offentlig-privat.....	side 13
4.4: Vekst-vern.....	side 14
4.5: Religiøs-sekulær.....	side 15
4.6: Sentrum-periferi.....	side 15
5.0: Tabell 1 (Absoluttverdier 2001).....	side 16
5.1: Tabell 2 (Absoluttverdier 2013).....	side 16
5.2: Tabell 3 (Endring ideologiske dimensjoner 2001-2013).....	side 17
5.3: Tabell 4 (Avstand fra partier 2001 og 2013).....	side 17
6.0: Analyse.....	side 18
6.1: Venstres utvikling på de ideologiske dimensjonene.....	side 18
6.2: Endringene tolket i lys av de omvendte skillelinjemodellen	side 19
6.3: Sakseierskap.....	side 22
7: Konklusjon og videre forskning.....	side 24
8: Litteraturliste.....	side 26
9: Appendiks.....	side 29

1.0 Innledning

På siste, tilgjengelige landsdekkende meningsmåling for Stortingsvalg, datert 16. april 2019, øker Venstre sin oppslutning med 0,1 prosentpoeng (Stavrum, Solberg, Kvikstad, 2019). Isolert sett burde ikke dette være noen krise - eller, for den saks skyld, noe å juble høyt for. At et politisk parti står på stedet hvil i oppslutning, spesielt når partiet er i regjering, kan beskrives som et sjakkparti som ender i remis mellom to stormestere. Resultatet går ikke inn i historiebøkene - verken med negativt eller positivt fortegn. Problemet oppstår når denne meningsmålingen øker fra skarvelige 2.3 til 2.4 prosentpoengs oppslutning. Og på denne måten har dagene stort sett gått siden Venstre i Stortingsvalget 2017 endte opp med 4,4 prosentpoengs oppslutning, og dermed klarte å karre seg over sperregrensen (Poll of polls, 2017). Nå er det klart at politiske partier selvsagt opplever svingninger jevnt og trutt, og kan således hevdes å være i en del av en normal syklus i et parti. Likevel er det selvsagt oppsiktsvekkende hvordan Venstre har mistet omtrent halvparten av velgerne fra høsten 2017, drøyt ett og et halvt år senere. Dette er noe jeg ønsker å se på i denne oppgaven, men da gjerne med et litt bredere blikk. For hva er egentlig partiet Venstres rolle i norsk politikk med tanke på de ideologiske dimensjonene? Hvorfor sliter de akkurat nå? Hvordan har utviklingen vært frem til 2017 og regjeringsinntredelse, og i tiden etterpå? Dette er spørsmål jeg ønsker å besvare i denne oppgaven.

Mer konkret blir derfor min problemstilling:

Hvordan har Venstres utvikling vært fra 2001 til 2019, og hvordan kan denne forklare Venstres (manglende) oppslutning per dags dato?

2.0 Historisk kontekst

Før jeg begynner med å analysere de senere årene med Venstre i norsk politikk, er det nødvendig å ramme det hele inn med en liten redegjørelse av partiet Venstres innflytelse og posisjon i norsk politikk fra partiets fødsel, til moderne tid.

Partiet Venstre er Norges eldste parti, og ble stiftet i 28. januar 1884 (Garvik, Tvedt, Grimnes, 2019) da kampen om parlamentarismen på Stortinget stod som sterkest (Heidar & Saglie, 2002:29). Selve grunnlaget for etableringen av partiet var veto-striden rundt statsminister Selmer (Heidar & Saglie:28), og allerede samme året som partiet ble stiftet, fikk de sin første statsminister og regjering i Johan Sverdrup (Garvik, Tvedt, Grimnes, 2019).

Årene 1913-1920 kan også beskrives som en storhetstid for partiet, med statsminister og flertallsregjering fra 1913-1918, og senere mindretallsregjering de to siste årene (Garvik, Tvedt, Grimnes, 2019).

Videre i historien var Venstre lenge et parti beskrevet som en blanding av byradikale liberale, kombinert en sterk gruppering i distriktsnorge (Heidar & Saglie:29). På litt enklere vis kan man hevde at Venstre var motkulturenes parti, som tok til ordet for en mindre urban kulturell ensretting, samtidig som man forsvarte de lokale næringsinteressene (Heidar & Saglie:29-30). Samtidig, og gjerne da siden 1970- og 1980-årene, har Venstre også profilert seg som et miljøvennlig parti med klar forankring på vern, kontra vekst (Heidar & Saglie:29). Årsaken til at Venstre på denne tiden ble et parti med en sterk grønn identitet, kan hevdes å springe ut fra landsmøtet på Røros i 1972. EF-striden handlet om Venstre skulle være for eller mot norsk medlemskap i EF, og internt i toppledelsen var det store uenigheter om hvilken side Venstre skulle velge (Garvik, Tvedt, Grimnes, 2019). Til slutt var det nei-siden som vant. I etterkant av EF-striden, brøt flertallet av stortingsgruppen ut av partiet, og dannet "Det Liberale Folkepartiet. Det gjenværende Venstre tilegnet seg etter denne splittelsen en grønnere profil enn det "tidligere" partiet (Garvik, Tvedt, Grimnes, 2019).

Splittelsen i partiet var starten på en ny, lang nedgangsperiode. Partiet hadde tidligere mistet velgere jevnt og trutt siden stormaktsdagene rundt 1900 hvor partiet vaket mellom rent flertall i 1882 og 1885 (Tvedt, 2017) og 1909 (30.7%), som var partiets foreløpige bunnpunkt (SSB - Tabell 25.3). Likevel gikk Venstre fra 13 Stortingsrepresentanter før splittelsen i 1972, til kun to i det førstkommende valget i 1973 (Garvik, Tvedt, Grimnes, 2019). Mellom 1985 og 1993 hadde heller ikke Venstre en eneste Stortingsrepresentant, til tross for at partiet ble gjenforent med Det Liberale Folkeparti i 1988 (Garvik, Tvedt, Grimnes, 2019). Siden splittelsen i 1972 har ikke Venstre oppnådd over 6% i et eneste stortingsvalg, og før splittelsen hadde partiet aldri oppnådd et lavere resultat enn 8.8% oppslutning i et stortingsvalg (i 1961) (SSB - Tabell 25.3). Det vil derfor være rimelig å beskrive bruddet i 1972 som et brudd for Venstre hvor tiden fortsatt ikke har leget sårene – i alle fall ikke med tanke på partiets oppslutning blant det norske folk.

Spesielt Odd Einar Dørum, som var partileder mellom 1982-1986 og 1992-1996, var en pådriver for at Venstre skulle profileres som et ekstra grønt parti, og Dørums Venstre gikk også til valg i 1985 med samarbeid med Arbeiderpartiet - som var oppsiktsvekkende for det

som tradisjonelt sett har vært regnet som et sentrumsorientert parti (Hompland, 2014). Bedre ble det ikke av at partiet fire år tidligere hadde støttet og gått til valg på en sentrumsregjering, før det i 1989 støttet er borgerlig regjeringsalternativ (Jenssen, 1993:89). På denne tiden manglet partiet sin tradisjonelle sentrumsorienterte profil, som delvis har blitt gjeninnført etter gjenforeningen mellom Venstre og utbryterne av Det liberale folkepartiet i 1988 (Jenssen, 1993:89). Likevel er det påfallende hvordan partiet faller mellom to stoler hva gjelder sin tradisjonelle forankring som sentrumsorientert borgerlig parti, og standpunkter som passer bedre sammen med den tradisjonelle venstresidens standpunkter i flere saker (Jenssen, 1993:89).

Lars Sponheim ble valgt til ny leder i 1996, og har fått mye av æren for å igjen få Venstre som et relevant parti i norsk politikk, etter deltakelse i både Bondevik I og Bondevik II-regjeringen, til tross for at Venstre kom under sperregrensen i valget ved 2001, og dermed mistet fire av seks representanter på Stortinget (Garvik, Tvedt, Grimnes, 2019). Trine Skei Grande tok over som partileder i 2010, og har siden vært partileder (Garvik, 2019).

I 2018 gikk Venstre inn i regjering for første gang siden 2005, da de gikk inn i Solberg-regjeringen sammen med Høyre og FrP (Venstre, 2019). KrF ble med i regjeringen i 2019, og det virker som om sentrum som egen blokk er forlatt for denne gang.

3.0 Teori

I løpet av oppgaven kommer jeg til å tolke resultatene fra min metodedel i lys av hovedsakelig to teorier - nemlig teorien om (den omvendte) skillelinjemodellen, samt teorien om sakseierskap i politikken. Jeg kommer også trolig til å benytte meg av andre teorier i mindre grad, men dette vil bli redegjort for i analyse-delen.

3.1 Skillelinjemodellen

Den omvendte skillelinjemodellen er en teori som i stor grad bygger på Rokkans og Lipsets teori om skillelinjemodellen, men med noen moderasjoner og endringer (Lie, 2007:5). Jeg vil derfor ta for meg den originale skillelinjemodellen først. I Lipset og Rokkans klassiker, *Party Systems And Voter Alignments* fra 1967, forklares skillelinjemodellen som det som skaper en stabil sammenheng mellom partier og velgerne (Lie, 2007:6).

En skillelinje kjennetegnes ved at den oppstår i løpet av tre trinn. Det første er at den etableres ut fra et empirisk element, et grunnlag for skillelinjen som springer ut fra det sosio-økonomiske aspektet for skillelinjen (Aardal, 1994:223), som økonomiske og kulturelle forskjeller.

Deretter følger et normativt element hvor grupper oppnår en kollektiv identitet med like verdier og oppfatninger av samhørighet innenfor skillelinjen (Aardal, 1994:223). Det tredje elementet etableringen av en skillelinje er organisatoriske elementet, som beskriver hvordan partier og organisasjoner som ivaretar gruppeinteressene som er skapt på skillelinjen (Aardal, 1994:223).

En skillelinje kan videre defineres som et politisk rom, der det er en sammenfallende logikk mellom enkeltspørsmål som logisk korrelerer og en bakenforliggende ideologisk dimensjon (Lie, 2007:6). Et eksempel kan være at en person som ønsker å beskytte den offentlige skolens posisjon i Norge, også ofte vil korrelere i synet på arbeidstakers rettigheter, ettersom begge spørsmålene måler på den samme ideologiske dimensjonene offentlig-privat (Lie, 2007:6). Disse strukturene gir utgangspunktet for min analyse, som vil handle om de ideologiske dimensjonene innvandring-solidaritet, vekst-vern, sentrum-periferi, religiøs-sekulær og offentlig-privat. Det er verdt å merke seg at ideologiske dimensjoner ikke nødvendigvis er en forlengelse av sosio-økonomiske skillelinjer, da de kan være uten rot i de sosio-økonomiske forskjeller, men de kan likevel spille en rolle for politiske preferanser (Aardal, 1994:226). For eksempel vil dimensjonen offentlig-privat trolig passe godt med en tradisjonell skillelinjemodell, ettersom den baserer seg på sosio-økonomiske grupper (Aardal, 1994:230), samtidig som vekst-vern ikke har det sosio-økonomiske aspektet (Aardal, 1994:230). For forenklingens skyld vil jeg derfor omtale de som ideologiske dimensjoner, ettersom det foreløpig er usikkert om det er rimelig å betegne disse som selvstendige skillelinjer i seg selv (Aardal, 1994:230). Over tid har man likevel funnet ut ved hjelp av faktoranalyse at disse dimensjonene som er anvendt i analysen gir uttrykk for at grupper av spørsmål som henger sammen med tanke på hvilke holdninger man har til de ulike spørsmålene (Aardal, 1994:230). Det bør derfor være relativt uproblematisk å bruke den omvendte skillelinjemodellen til å beskrive og forklare partiets endringer på de ideologiske dimensjonene, ettersom de i utgangspunktet beskriver det samme som en skillelinje – nemlig politiske ”rom” eller ”pakker” (Lie, 2007:7). I tillegg er de ideologiske dimensjonene godt

beskrevet og anvendt i tidligere studier, og dermed godt egnet som utgangspunkt for min analyse.

Uansett - Rokkan og Lipset forklarer videre at dersom et parti skal overleve i lengden, må de opprettholde skillelinjen som er viktigst for seg selv, slik at de ikke slutter å være relevante den tid skillelinjen opphører eller blir løst (Lie, 2007:6). I tillegg forbinder velgerne partiene med en viss ideologi og historie (Lie, 2007:6). Dermed blir også nye konflikter lagt inn i en allerede eksisterende politisk pakke og skillelinje, som velgerne og partiene allerede orienterer seg etter (Lie, 2007:7). Dermed vil partier ofte klare å fryse markedet for nye partier, ettersom de allerede eksisterende partiene har monopol på skillelinjekonfliktene og det politiske rom (Lie, 2007:7). Dette kalles Rokkan og Lipset for “fastfrysningshypotesen”, og betyr i grunn at nye partier vil få vanskelig til å etablere seg ettersom markedet er mettet (Lie, 2007:7).

Skillelinjemodellen er altså god til å forklare stabilitet mellom velgerne og partiene. Det den dog ikke kan forklare like godt, er hvordan et parti kan falle på meningsmålingene, til tross for at den ideologiske skillelinjen/dimensjonen som er forbundet med partiet ikke har blitt løst opp eller forsvunnet.

3.2 Den omvendte skillelinjemodellen

Her kommer den omvendte skillelinjemodellen inn, som opprinnelig ble brukt til å forklare store velgervandringer i Øst-Europa etter kommunismens fall (Lie, 2007:8). Her forklares partienes endringer i oppslutning ved et svake organisasjoner, kontra bevisst endret politikk innad i et parti (Lie, 2007:8). Jeg synes likevel den har noen interessante poenger og forklaringer om endret oppslutning som muligens kan videreføres til partiet Venstre og dets utvikling.

Videre er en viktig del av Rokkan og Lipsets skillelinjemodell er at et stabilt samfunn er limet i alliansen mellom velgere og partiene (Lie, 2007:8). Derfor har det vært vanskelig å overføre skillelinjemodellen til postkommunistiske land, ettersom de ofte sliter med svingende oppslutning til de store partiene. Norge er på sin side et svært stabilt samfunn, og ei heller et post-kommunistisk land, og er derfor egentlig utenfor “bruksområdet” til den omvendte skillelinjemodellen (Lie, 2007:8). Teorien kan likevel være nyttig dersom man skal se på

hvorfor noen partier forsvinner eller oppnår endret oppslutning. Den omvendte skillelinjemodellen bygges nemlig opp av to antagelser:

- 1: Partier kommer og går
- 2: Skillelinjen(e) består.

Ved at partiene kommer og går, menes det hovedsakelig at dersom partier sliter med å etablere stabile relasjoner til elektoratet, vil partiet søke etter å appellere til så mange som mulig ved valgene, og ikke nødvendigvis sin gamle, trofaste partikjerne (Lie, 2007:10). Dette fører igjen til at partiene mislykkes i å implementere politikken som var i velgernes interesser. Dersom partiene anerkjenner sitt politiske nedslagsfelt, slik det er beskrevet i den opprinnelige skillelinjemodellen, vil partiene, på grunn av sin historie og ideologi, være låst til sin “opprinnelige” posisjon i det politiske rommet, og dermed sikre stabilitet mellom parti og velgere (Lie, 2007:10). Dersom partiet i motsatt fall ikke anerkjenner slike “forpliktelser”, kan de bevege seg langs de mange, ideologiske dimensjonene og skillelinjene man finner i politikken (Lie, 2007:10). Isåfall klarer ikke partiet lenger å etablere eierskapet til en skillelinje, ettersom man beveger seg for mye langs denne skillelinjen til å inneha troverdighet (Lie, 2007:10).

Videre hevder den omvendte skillelinjemodellen at skillelinjene vil bestå, til tross for at partier beveger seg på den. Dermed oppstår en situasjon hvor partiet ikke adresserer de konfliktene de selv hevder å representere, og det oppstår en kløft mellom partiet og deres velgernes forventninger til partiet (Lie, 2007:11). Grunnet få institusjonelle forankringer, eller som i Norge, svakere partiidentifikasjon (Aardal & Bergh, 2015:142), som holder velgere og parti sammen, er det ikke lenger noen åpenbar grunn til at partiets velgere skal fortsette å stemme på dette partiet (Lie, 2007:11). Nye partier kan dermed overta velgerne til det gamle partiet, som har beveget seg på den ideologiske dimensjonen og dermed forlatt enkelt velgere (Lie, 2007:11). Min hypotese ut fra denne teorien er derfor at Venstre har beveget seg på de ideologiske dimensjonene, og derfor forlatt sine gamle kjernevelgere.

3.3 Sakseierskap

Den neste teorien jeg vil anvende i min analysedel er teorien om sakseierskap, og da gjerne teorien Rune Karlsen har presentert - en teori som bygger delvis på arbeidene til amerikaneren John Petrocik (Karlsen, 2004).

Petrocik hevder at sakseierskap for partiene handler om at partiet er forbundet som partiet som har den beste politikken på feltet (Petrocik, 1996:826). Det holder videre ikke å være forbundet med eller ha et profilert forhold til en viss sak, hvis ikke velgerne mener at partiet har en bedre politikk på området enn resten (Karlsen, 2004). Petrocik legger videre også sterk vekt på valgkampens betydning i teorien om sakseierskap. Dersom man klarer å få valgkampen til å handle om de sakene partiet har sakseierskap på, vil det automatisk generere flere stemmer, ettersom det er saken, og ikke velgernes posisjon som blir avgjørende for resultatet (Petrocik, 1996:826-827).

Sakseierskapet vokser ofte ut fra hvilken ideologisk konfliktdimensjon partiet har vokst ut fra, og sakseierskapet er ofte langvarig, hevder Petrocik (Petrocik, 1996:827). Dette passer fint inn med Rokkan og Lipsets teorier om skillelinjemodellen, ettersom også den er preget av stabilitet.

Karlsen mener dog at slike stabile eierskap finnes sjeldnere i flerpartisystem, og henviser til en analyse gjort i forbindelse med valget i 2001 i Norge for å bygge oppunder sitt syn (Karlsen, 2014). Der ble det foretatt en analyse av ni ulike saksområder som viste at halvparten av velgerne byttet syn på hvilket parti som hadde den beste politikken på saksområdet i løpet av valgkampen, og mange som byttet parti, oppga at de ikke mente at deres "nye" parti hadde best politikk på partiets viktigste sak før valgkampen hadde begynt (Karlsen, 2014). Karlsen mener derfor analysen om at valgresultatet er et resultat av hvilke saker som var dagsaktuelle i løpet av valgkampen blir for enkel for systemer med flere partier (Karlsen, 2014). Derfor trekker han begrepet "partisett", ettersom man i et flerpartisystem er mer tilbøyelig til å mene flere partier har god politikk på et politisk felt enn det som er trolig i et topartisystem som i USA, hvor Petrocik gjorde sine analyser (Karlsen, 2014).

Et partisett består av hvilke partier en velger kan tenke seg å gi sin stemme til, og som oftest, for den jevne velger, vil et normalt partisett bestå av to til fire partier som man vurderer å gi

sin stemme (Karlsen, 2014). Med færre og færre som forholder seg lojale til ett parti i løpet av livet, vil det være større sannsynlighet for at det er flere nordmenn med partissettpreferanser per nå enn tidligere (Karlsen, 2014).

Dette betyr videre at partiene i flerpartisystem vil slite mer med å holde på sakseierskapet over en lengre periode enn i politiske systemer med to eller tre partier, ettersom velgerne har tillit til flere partier enn ett på ulike politiske saker (Karlsen, 2014).

Hypotesen min ut fra dette er at Venstre sliter med å skaffe seg sakseierskap til saker, og at partiet blir lidende ved at de ikke har noe klart sakseierskap til en sak eller flere, ettersom konkurransen om sakseierskap er stor med andre partier, eksempelvis SV og MDG på vekst-vern-dimensjonen.

4.0 Metode

Med den historiske profilen til Venstre redegjort for, er det på tide å vende blikket mot en mer moderne tid. Hovedperioden jeg ønsker å fokusere på er tiden fra 2001-2013, og utviklingen av partiet Venstre disse tolv årene. I tillegg kommer jeg til å diskutere årene 2013-2019, dog i mindre omfang enn de tolv foregående årene. Årsaken til dette valget er relativt enkelt - nemlig at Valgundersøkelsen for 2017 per dags dato ikke er tilgjengelig for analyse fra NSD. Det er dog tallene fra 2001, 2005, 2009 og 2013 (og tidligere år, for den saks skyld), og det er disse tallene, og hvordan de har blitt anvendt i analyser av disse Stortingsvalgene jeg vil fokusere aller mest på - både fordi de er best tilgjengelig, men samtidig av andre grunner. Jeg ønsker nemlig også å fokusere på disse årene fordi jeg tror de kan gi en interessant pekepinn på hvordan Venstre har endret seg fra det partiet de var før, til hvordan partiet er nå. For å kunne tallfeste Venstres utvikling fra 2001 til 2013, kommer jeg til å benytte meg av de såkalte ideologiske dimensjonene.

De ideologiske dimensjonene jeg har valgt å benytte meg av, er dimensjonene “innvandring-solidaritet”, “offentlig-privat”, “vekst-vern”, “religiøs-sekulær” og “sentrum-periferi”.

Årsaken til dette er et nettopp disse fem skillelinjene har blitt anvendt gjennom samtlige valgundersøkelser fra 2001 til 2013, samt at de kan forklare Venstres posisjon fra årene 2001 til 2013 på en god måte.

Før jeg begynner med analyse av dataene, er det greit å redegjøre for hvilke metoder jeg har brukt, og hvordan disse dataene vil anvendes i analysedelen. Før jeg begynner på dette, vil jeg også få på plass de formelle regler for oppgaveskriving ved å presisere følgende.

“(En del av) De data som er benyttet her er hentet fra Statistisk sentralbyrås og Institutt for samfunnsforskningens “Valgundersøkelsen 2001, 2005, 2009 og 2013”. Undersøkelsene er finansiert av Kommunal og regionaldepartementet (KRD) og Norges forskningsråd (NFR). Data er tilrettelagt og stilt til disposisjon i anonymisert form av NSD - Norsk senter for forskningsdata AS. Verken ISF, Statistisk sentralbyrå eller NSD er ansvarlig for analysen av dataene eller de tolkninger som er gjort her”.

Som allerede beskrevet, skal jeg undersøke Venstres plassering på de ideologiske dimensjonene for årene 2001-2013. Til dette skal jeg bruke gjennomsnittet for hver indeks, og se hvordan de ulike partienes velgerskare avviker seg fra den norske befolknings gjennomsnittsholdning til valgt tema (Aardal & Bergh, 2015:78). Indeksene som er i bruk i disse ideologiske dimensjonene, er sammensatt av flere holdningsspørsmål (Aardal & Bergh, 2015:55). For å finne hvilke holdninger i enkeltspørsmål som korrelerer, slik at man kan fremstille en indeks som måler en bredere holdning til en ideologisk dimensjon, benytter man seg ofte av en faktoranalyse (Aardal & Bergh, 2015:56). På denne måten kan man se hvilke underliggende dimensjoner som ligger bak enkeltspørsmålene, og man kan velge ut hvilke spørsmål som skal inngå i en indeks - for eksempel indeksen om innvandring-solidaritet. Heldigvis for meg, har disse faktoranalysene av valgundersøkelsene allerede blitt gjort i forbindelse med Valgundersøkelsen for 2001 og 2013. Jeg vil derfor lene meg på disse faktoranalysene i forbindelse med indeksene. Standardavviket i de ideologiske dimensjonene er også blitt arbeidet med i studiene om stortingsvalgene i og 2013, og jeg vil derfor anvende disse standardavvikene i min analyse. Det ble også beskrevet gjennomsnittsverdi i 2001, så standardavviket var sannsynligvis tilgjengelig, men av en eller annen grunn, ikke presentert i analysene i sin helhet. Derfor har jeg valgt å gjenskape indeksen fra 2001 i Stata, for å deretter regne ut standardavviket, slik at jeg kan sammenligne fra 2001 til 2013 i sin helhet med standardavvik som mål på hvordan Venstre har endret seg - i alle fall partiets velgerskare, som man kan hevde utgjør en vesentlig del av selve partiet. Det er verdt å merke seg at ettersom utvalget av Venstre-velgere er ganske lite i valgundersøkelsen, blir også resultatene for Venstre isolert mer usikre, men kan likevel gi en god pekepinn.

Alle indeksene varierer fra skalaen 0-20, hvor, selvsagt, 0 og 20 er ytterpunktene. Alle spørsmålene i indeksen er omkodet til å først måle en holdning samme vei, samtidig som alle variablene er omkodet slik at de går fra 1-5 ved hjelp av formelen $((\text{spm}/10)*4)+1$. (2013:59). Videre, når variablene er slått sammen til en indeks, er denne omkodet slik at indeksen varierer fra 0-20. Dette er gjennomført ved at man tar $((\text{indeksverdien}-x)/(y-x)*20)$, der x er den laveste, og y er den høyeste verdien som inngikk i den opprinnelige indeksen (Aardal & Bergh, 2015:59). Dette er altså samme fremgangsmåte som jeg brukte da jeg skulle reprodusere mine indekser for 2001 for å finne standardavviket. Resultatene fra disse kodingene vil jeg presentere i neste kapittel. Årsaken til at jeg valgte denne metoden er at det er samme metode Bernt Aardal benytter seg av i sine studier, og at det derfor blir lettere å sammenligne. Av samme årsak har jeg også benyttet meg av gjennomsnitt og standardavvik på de ideologiske dimensjonene, samt at de er enklere å sammenligne rent matematisk kontra kvartilene.

4.1 De ideologiske dimensjonene

Før jeg begynner med analysen av dataene, er det greit å redegjøre kort for hva disse dimensjonene faktisk viser og beskriver, og hvordan de fungerer. Jeg vil fortløpende redegjøre for hver enkelt dimensjon samtidig som jeg redegjør for hvordan Venstre har beveget seg på disse dimensjonene i år 2001 og 2013. Årene for 2005 og 2009 har jeg valgt å ikke kommentere like nøye, da det er utviklingen over tid jeg er mest interessert i å se på.

4.2 Innvandring-solidaritet

Den første indeksen jeg skal ta for meg er indeksen som omhandler forholdet og holdninger til innvandring. Kodingen for innvandringsindeksen er foretatt slik at høy verdi på indeksen måler en over gjennomsnittlig positiv holdning til innvandring, samtidig som en negativ verdi i motsatt fall beskriver en under gjennomsnittet positiv holdning til innvandringssaken.

For å måle hvordan Venstre har beveget seg på de ulike indeksene i løpet av årene jeg fokuserer på, er det også viktig å ha i mente hvordan gjennomsnittet i den norske befolkning har endret seg i løpet av samme tid, og jeg vil derfor kommentere også dette på samtlige indekser.

Innvandring-solidaritets-indeksen fra 2001 består av fem spørsmål, og har et Crohnbachs alpha-reabilitetsmål på 0,74 (Aardal, 2001:70). Det totale gjennomsnittet for hele

befolkningen ligger på 10.1, som altså betyr at befolkningen er helt marginalt mer positive til innvandring enn negative (Aardal, 2001:2001). Venstre-velgerne plasserer seg dog 2.87 i standardavvik på den positive siden, og er med dette resultatet det nest-mest innvandringsvennlige partiet i valget 2001 - kun "slått" av SV.

Videre er det innvandringsindeksen for 2013. Denne er blant annet ispedd med to nye spørsmål som fokuserer på forbud mot tigging og en kunnskapsprøve for norsk statsborgerskap (Aardal & Bergh, 2015:58). Relabilitetsmålet Crohnbachs alpha er 0,8 på denne indeksen, og siden en alpha-verdi på over 0,7 regnes som god, er begge innvandringsindeksene regnet som gode indekser (Aardal & Bergh, 2015:59). Gjennomsnittsverdien for alle velgerne i 2013-indeksen er 7,7. (Aardal & Bergh, 2015:78). Venstre-velgerne er i valget 2013 det tredje mest innvandringsliberale partiet i, samtidig som SV fortsetter som det klart mest innvandringsliberale partiet med 5,8 i standardavvik (Aardal & Bergh, 2015:78).MDGs standardavvik på 2,5 gjør at de er det nest-mest innvandringsliberale partiet (Aardal & Bergh, 2015:78).

4.3 Offentlig-privat

Den neste dimensjonen jeg vil ta for meg er offentlig-privat-indeksen. Denne er kodet slik at lav verdi betyr at man er foretrekker offentlige løsninger, samtidig som man favoriserer en utjevning av økonomiske forskjeller (Aardal, 2001:85). Samtidig vil en høy verdi på indeksen gi uttrykk for at man foretrekker private og markedsstyrte løsninger, og også gi uttrykk for en mindre positiv holdning til aktiv utjevning av økonomiske forskjeller enn en lav verdi (Aardal, 2001:85).

Gjennomsnittet for 2001-indeksen er 7,8. Dog skal det nevnes at det er dette tallet jeg kom frem til da jeg reproduserte tallene i Stata, og ikke det som skrives i boken, da det i studien om stortingsvalget står at gjennomsnittet i denne indeksen er 7,7 (Aardal, 2001:85). Lignende problem opplevde jeg ved reproduksjon av sentrum-periferi-indeksen, uten at jeg kan forstå hvorfor, da indeksene er bygd opp med samme måte og med samme tall som benyttes i studien, og kanskje spesielt da de øvrige indeksene fikk samme gjennomsnitt som i boken. Jeg tar uansett høyde for at jeg enten har kodet feil, eventuelt at det er en feil i boken, men forskjellene er såpass små at jeg ikke tror utslaget blir kritisk stort.

Uansett - gjennomsnittet er altså 7,8, og Venstre plasserer seg med 0,98 i standardavvik for 2001. Med andre ord er Venstre-velgerne ørlite mer privat orientert enn den øvrige befolkningen. Crohnbachs alpha for denne indeksen i 2001 er på 0,67 (Aardal, 2001:72).

I indeksen for 2013 har man byttet ut to spørsmål fra foregående valgår, samtidig som man har tatt med én ekstra variabel. Indeksen for 2013 består med andre ord av seks variabler, og indeksen ender opp med 0,75 i Crohnbachs alpha (Aardal & Bergh, 2015:69).

Offentlig-privat-indeksen for 2013 er også interessant. Gjennomsnittet for hele indeksen er 9,6, noe som tyder på at Norges befolkning har blitt mer privat orientert kontra 2001 (Aardal & Bergh, 2015:83). Venstres velgere blir svakt mer offentlig orienterte, og standardavviket ender på -0,2 - altså en svak preferanse mot offentlige løsninger (Aardal & Bergh, 2015:82).

4.4 Vekst-vern

Den tredje indeksen jeg skal ta for meg i denne oppgaven, er indeksen som omhandler problemstillingen rundt vekst-vern. Lav verdi på indeksen indikerer et syn om at vekst bør tas hensyn til kontra vern, og høy verdi impliserer motsatt holdning (Aardal, 2001:87). Spørsmål som oljeutvinning og energiutbygging er variabler som vanligvis faller inn under en slik indeks.

2001-indeksen er bygd opp av fem holdningsvariabler rundt denne problemstillingen, og Chronbachs alpha er 0,64. Gjennomsnittsverdien i den samlede befolkningen er 9,7 (Aardal, 2001:87). Med andre ord er befolkningen som helhet svakt orientert mot vekst kontra vern (Aardal, 2001:87). Standardavviket for Venstre får en verdi 3,2, noe som betyr at Venstres velgere er relativt sterkt orientert mot vern (Aardal, 2001:87), og faktisk er Venstre-velgerne de mest verneorienterte i landet dersom man legger standardavviket til grunn.

I indeksen for 2013 er spørsmålene rundt hvorvidt man bør drive med oljeleting i Lofoten, Vesterålen og Senja er tatt med for første gang (Aardal & Bergh, 2015:2013). Med LoVeSe-spørsmålet består denne indeksen altså av totalt seks spørsmål. Indeksen får en sterkere Crohnbachs alpha enn ved 2001-valget med en verdi 0,72. Verdien er dermed både god og reliabel (Aardal & Bergh, 2015:2013).

Den gjennomsnittlige plasseringen på indeksen i 2013 er 11,8, med andre ord en endring mot vern-dimensjonen kontra 2001 (Aardal & Bergh, 2015:2013). Venstre-velgerne ender med et avvik på 2,7, en liten endring i favør vekst (Aardal & Bergh, 2015:83). Nytt av årets studier er også MDG, som ender opp med 4,7 i favør vern, og derfor tar over tronen som Norges mest verneorienterte parti foran SV som får en verdi på 4,5.

4.5 Religiøs-sekulær

Den fjerde indeksen jeg skal ta for meg er indeksen som måler hvorvidt et partis velgergruppe segner til moralske eller sekulære holdningsverdier. Indeksen er kodet slik at høye verdier gir uttrykk for sekulære verdier, samtidig som religiøse verdier gir en lav verdi på indeksen. Spørsmål som inngår i slike indekser er gjerne spørsmål om abort, alkohol og homofili (Aardal, 2001:73).

For 2001-indeksen inngår fem spørsmål i indeksen, og indeksen oppnår en Cronbachs alpha på 0,56 - den laveste av samtlige indekser så langt (Aardal, 2001:73). Gjennomsnittet for indeksen er 11,8, noe som altså betyr at befolkningen som helhet lener seg svakt mot det sekulære. For 2001 plasserer Venstre-velgerne seg på 0,86 i standardavvik, altså et svakt avvik i favør sekulær retning.

Indeksen for 2013 er bygget opp av seks spørsmål, der blant annet spørsmålet om aktiv dødshjelp er nytt i denne indeksen, og Chronbachs alpha for 2013 er 0,67 (Aardal & Bergh, 2015:62). Gjennomsnittsverdien er 11,4, en ørliten endring mot det religiøse kontra 2001, en endring som også Venstre følger (Aardal & Bergh, 2015:85). De avviker nemlig med 0,8 i sekulær retning og forbigås i dette valget av MDG som Norges nest-mest sekulære parti etter SV (Aardal & Bergh, 2015:85).

4.6 Sentrum-periferi

Den siste indeksen jeg skal ta for meg er sentrum-periferi, som en vanskelig indeks å beskrive, ettersom den består av flere, til dels ulike, faktorer (Aardal, 2001:75). Generelt sett kan den kanskje beskrives om by mot bygd, og spørsmål som EU og skepsis til politikere i Oslo er ofte faktorer som korrelerer (Aardal, 2001:75). Uansett er indeksen for 2001 bygget opp av fem spørsmål, som til sammen oppnår en Chronbachs alpha på 0,58, hvor lav verdi gir uttrykk for periferien (Aardal, 2001:76). NB: I boken står det at gjennomsnittsverdien for alle velgere er 7,2, men etter iherdig koding med prøving og atter prøving i STATA, får jeg stadig

min gjennomsnittsverdi til å bli 8,6. Jeg tar høyde for at min gjennomsnittsverdi for 2001 kan være feil, men tror ikke det skal bli altfor utslagsgivende, og bruker denne - og har forbeholdet om at tallet kan være ørlite feil i mente. Gjennomsnittsverdien for indeksen er altså 8,6, og Venstre-velgerne legger seg nært denne med et standardavvik på 0,35 i favør sentrum.

2013-indeksen består også av fem spørsmål, der spørsmålet om norsk EU-medlemskap er nytt av året (Aardal & Bergh, 2015:61). Gjennomsnittet for alle velgerne er 7,7 (Aardal & Bergh, 2015:86). Det mest overraskende ved indeksen for 2013 er at Venstre ender med et positivt avvik på 1,4, og er dermed partiet i Norge som er sterkest orientert mot sentrum (Aardal & Bergh, 2015:86).

Basert på disse tallene ønsker jeg å presentere følgende tall som jeg vil ta med meg inn i analysen.

5.0 Tabell 1

Vedlagt er absoluttverdien mellom Venstre og andre partier fra 2001 i ulike ideologiske dimensjoner.

	Sv	Ap	Sp	KrF	Høyre	Frp
Innvandring	0.23	2.41	3.42	2.72	3.18	7.87
Offentlig-privat	4.08	3.28	2.93	1.98	3.47	0.78
Vekst-vern	0.15	4.46	2.2	1.67	5.3	5.14
Religiøs-sekulær	1.44	0.16	2.36	6.56	0.84	1.69
Sentrum-periferi	1.35	0.18	2.82	0.81	1.23	0

5.1 Tabell 2

Absoluttverdi mellom Venstre og andre partier i 2013 for de ulike ideologiske dimensjonene.

	Sv	Ap	Sp	KrF	Høyre	FrP	MDG
Innvandring	3.8	0.8	1.9	0.2	3.1	5.7	0.5
Offentlig-privat	6.1	3.1	2.5	0.4	3.2	4.1	2.3
Vekst-vern	1.8	2.4	2.6	1.6	3.9	5.5	2
Religiøs-sekular	1.8	0.2	2.3	7	0.7	1.2	1.5
Sentrum-periferi	1.5	1.2	4.1	2.3	0.2	2.4	2

5.2 Tabell 3

Endring fra 2001-2013 på de ideologiske dimensjonene (foruten MDG. Minustegn betyr minket avstand, plusstegn betyr økt avstand):

	Sv	Ap	Sp	KrF	Høyre	FrP
Innvandring	3.57	-1.61	-1.52	-2.52	-0.7	-2.17
Offentlig-privat	2.22	-0.18	-0.33	-1.58	-0.27	3.22
Vekst-vern	1.65	-2.06	0.4	-0.07	-1.4	0.36
Religiøs-sekular	0.33	0.04	-0.06	0.46	-0.14	-0.49
Sentrum-periferi	0	1.02	1.28	1.49	-1.03	2.4

5.3 Tabell 4

Avstand fra partier totalt per 2001 og 2013 hvis man plusser sammen alle avstander i de ideologiske dimensjonene. Endringen viser hvorvidt partiene har nærmet seg, eller beveget seg bort fra hverandre på de ideologiske dimensjonene, der minusfortegn betyr at partiene har nærmet seg, og positivt fortegn betyr at partiene har beveget seg bort fra hverandre.

	Sv	Ap	Sp	KrF	Høyre	FrP	MDG
2001	7.21	9.51	13.73	13.74	14.02	15.48	
2013	15	7.7	13.4	11.5	11.1	18.9	8.3
Endring	7.79	-1.81	-0.33	2.24	-2.92	3.42	

6.0 Analyse

I de neste delkapitlene vil jeg analysere funnene mine i lys av teori.

6.1 Venstres utvikling på de ideologiske dimensjonene

Hvordan har Venstre så utviklet seg på de ideologiske dimensjonene? Min hypotese var som tidligere skrevet at Venstre har beveget seg på de ideologiske dimensjonene, og derfor forlatt sine gamle kjernevelgere. Dersom man ser på resultatene fra de valgundersøkelsen 2001 og 2013 ser man noen klare tendenser til hvordan partiet har utviklet seg med tanke på de ideologiske dimensjonene. I 2001 er partiet det nest-mest innvandringsliberale partiet. På offentlig-privat-indeksen er partiet omtrent midt på skalaen. På vekst-vern er partiet også mest verneorientert, dersom man ser bort fra RV/R (Aardal, 2001:85-87). På religiøs-sekulær og sentrum-periferi ligger partiet også nære midten, med en svak helling mot det sekulære og sentrum.

I 2013 er situasjonen derimot noe annerledes. På innvandringsindeksen er partiet relativt innvandringsliberalt, men MDG har seilt forbi, og KrF er hakk i hel. På offentlig-privat-indeksen er partiet svakt orientert mot det offentlige. På vekst-vern-indeksen er også Venstre fortsatt et tydelig vern-parti, men er langt på vei forbigått av SV og MDG som de mest verneorienterte partiene. På religiøs-sekulær-indeksen ligger partiet også på midten, men noe av det mest bemerkelsesverdige er Venstres utvikling på sentrum-periferi-dimensjonen, der partiet plutselig har blitt det mest sentrumsorienterte partiet av alle (Aardal & Bergh, 2015:86). Som Bernt Aardal kommenterer: "I lys av Venstres fortid som et motkulturparti med røtter i Distriks-Norge, er partiets orientering i favør av det geografiske sentrum bemerkelsesverdige (Aardal & Bergh, 2015:86).

6.2 Endringene tolket i lys av de omvendte skillelinjemodellen

Det første poenget som er verdt å ta med seg er at partiidentifikasjonen mellom velgere og parti generelt sett har sunket betraktelig, men ikke ekstremt, fra 1965 og frem til 2013 (Aardal & Bergh, 2015:143). En mindre sterk partiidentifikasjon mellom velgere og parti burde likevel rent logisk kunne føre til at flere partier oppstår og befester sin situasjon i det politiske rom, og på samme måte, at flere partier “dør ut” eller mister sin betydning i det hele eller på en skillelinje/ideologisk dimensjon. Den omvendte skillelinjemodellen forklarer også at ulike partier ikke nødvendigvis er knyttet til et bestemt standpunkt på en ideologisk dimensjon, og at partier kan bevege seg på de ideologiske dimensjonene, og på denne måten enten erobre eller miste deler av elektoratet.

Når man ser på Venstres endring på de ideologiske dimensjonene i løpet av perioden 2001-2013, ser man noen utslag av dette fenomenet. Spesielt på sentrum-periferi har partiet beveget seg mot sentrum, men også i skillelinjer som vekst-vern og innvandring-solidaritet har partiet beveget seg vekk fra en ytterkant, en slags motkultur, til nærmere det politiske sentrum - til tross for at endringen ikke er massiv. Dersom man legger sammen alle de ideologiske dimensjonene, regner avstander mellom partiene, og sammenligner med 2013, ser man at Høyre er partiet Venstre har nærmest seg aller mest i løpet av denne perioden (Tabell 4). Dog bør man være observant på at samtlige av de ideologiske dimensjonene trolig ikke er utslagsgivende for verken Venstre- eller Høyrevelgere, men den samlede utviklingen er fortsatt interessant. Utviklingen kan man videre se uttrykk for i de foreløpige valgundersøkelsene for 2017, som viser at Venstre hentet over dobbelt så mange stemmer fra Høyre som fra alle andre partier til sammen i 2017-valget, når man ser på hvilket parti man stemte på i 2013 (Poll of polls, 2017). På samme måte kan også velgere som tidligere har stemt Venstre, velge seg et annet parti som passer bedre til deres holdninger når deres opprinnelige foretrukne parti har forlatt sine tradisjonelle posisjoner på skillelinjene. Dette skal jeg komme tilbake til.

I den omvendte skillelinjemodellen forklares ofte slike endringer ved at det er en svak partiledelse som ikke har tilstrekkelig kontakt med partiets velgere (Lie, 2007:10-11), og som derfor heller vil forsøke å appellere til massene enn egne kjernevelgere. Selvsagt kan man ikke hevde at Venstre har en svak partiledelse, eller en svakere partiledelse enn andre partier. Det man likevel kan hevde er at Venstre-politikere i løpet av historien har en tendens til å

være mer individualistisk orientert enn andre partiers politikere, og landsmøtedelegater har hatt en tendens til å vektlegge eget syn mer kontra partiledelsens syn (Jenssen, 1993:89).

Dette er kanskje ikke så merkelig, i og med at Venstre i moderne tid har oppfattet seg som et liberalt idéparti, hvor intern diskusjon om partiets videre vei har vært ønsket velkommen (Jenssen, 1993:89). Likevel, kan det være mulig at denne individualistiske partikulturen kan være noe av årsaken til at partiet har beveget seg slik den har gjort i løpet av de siste årene, for som vi tidligere har nevnt, har Venstre gjennomgått både noen merkbare endringer på de ideologiske dimensjonene, samt veivalg fra partiledelsen, som ikke nødvendigvis har vært i Venstre-velgernes interesser.

Det mest åpenbare veivalget var valget om å tre inn i regjering med FrP og Høyre, som i ettertid fikk sterk kritikk av Venstre-politikere og andre politikere rundt omkring i landet, ettersom de i forkant av valget hadde omtalt en regjering bestående av FrP og H som “ekstremt usannsynlig” (Molnes, 2018), samt lovet at en stemme på Venstre var en stemme mot FrP (Buskerud Venstre, 2017).

Venstre-velgerne i 2013 rangerer også FrP som det partiet de har klart minst sympati til, og 50% av Venstre-velgerne svarer at de “overhodet ikke” ønsker FrP i regjering, uavhengig om den er Venstre-støttet eller ei (Aardal & Bergh, 2015:214-215).

Som jeg også har utregnet og viser til, er FrP det partiet som står lengst fra Venstre totalt, men også i saker som innvandring og vekst-vern er FrP partiet med størst avstand til Venstre (78-83:2013), og spesielt miljø og klima-politikken er saken som desidert flest Venstre-velgere karakteriserte som viktig i 2013 (Aardal & Bergh, 2015:38). Med tanke på alle disse forskjellene mellom Venstre og FrP må det ha opplevdes tungt for enkelte av partiets kjernevelgere når de nå jobber sammen i en felles regjering. Undersøkelsen fra 2013 viser også at kun 23%(!) av Venstre-velgerne ønsket seg en regjering bestående av Høyre, FrP, Venstre og KrF etter valget (Aardal & Bergh, 2015:211). Selvsagt fikk de ei heller denne regjeringen etter valget, men tallet er interessant for en regjering som er en realitet seks år senere.

Hva gjelder selve bevegelsen på de ulike ideologiske dimensjonene, er sentrum-periferi-utviklingen den mest oppsiktsvekkende. Sett i bakgrunn av Vens tres historiske posisjon som

et motkulturparti med god forankring i distriktene er det spesielt at partiet i 2013-valget var det mest sentrumsvennlige-partiet. Denne splittelsen med utvikling fra utkant til mer sentrumsvennlig parti kan spores tilbake til bruddet i 1972, hvor partiet ble delt i to (Aardal, 2011:176). Spesielt på Vestlandet (og Agder/Rogaland) har partiets oppslutning falt fra rundt 18% i 1965, til rundt 5% i 2009 (Aardal, 2011:180). Partiet opplevde to hopp i oppslutning på Vestlandet i valgene 1997, men siden 2005 har det stadig gått nedover (Aardal, 2011:180). Derfor er det kanskje symptomatisk at Venstre har slitt med å stille lister på Vestlandet til lokalvalget i 2019 (Skihamn, 2019). Det virker i alle fall som at man kan konkludere med at Venstre, i alle fall trolig for overskuelig framtid, har forlatt periferien som en betydelig maktbase for partiet.

Videre for skillelinjene som jeg har diskutert i oppgaven, er det også en trend som er verdt å bemerke seg - nemlig at Venstre har beveget seg lenger bort fra ytterpunktene på de ideologiske dimensjonene, og nærmere sentrum i verdispørsmål som har vært viktige for partiet - for eksempel innvandring og vekst-vern. Dette kan man tolke på to måter. Den ene måten er at når Venstre beveger seg skillelinjene/de ideologiske dimensjonene, vil tidligere velgere skifte parti til et parti som fortsatt er plassert på denne plassen i det politiske rom, hevder teorien om den omvendte skillelinjemodellen. Derfor vil Venstre tape velgere til partier som ligger nærmere der Venstre tidligere lå på de ideologiske dimensjonene, før de begynte å vandre svakt mot det politiske sentrum i slike saker som innvandring og vekst-vern. Derfor er det ikke overraskende at partier som MDG vinner nesten like mange velgere fra Venstre mellom 2013 og 2017 som et større parti som Arbeiderpartiet (Poll of Polls, 2017).

Den andre måten man tolke en slik utvikling på er at Venstre er på vei til å bevege seg bort fra sin rolle som et tradisjonelt verdiparti. Tidligere har for eksempel KrF vunnet mange stemmer på sine standpunkter i religiøse saker, SV og Venstre har vunnet mange stemmer på grunn av sine standpunkter innenfor miljø, og FrP har vunnet stemmer på grunn av sine standpunkter om innvandring (Jenssen, 1993:358). Felles for partiene er at de har ligget på ytterfløyen i en ideologisk dimensjon, og dermed har profilert seg som en markør på disse ideologiske dimensjonene. Dette har trolig vært meget viktig for for eksempel SV og FrP som har ligget nær sine "storebrødre" i henholdsvis Ap og Høyre (Jenssen, 1993:358). Her kommer Venstres problem inn.

De har allerede i lang tid manglet hovedmotstander i sak og en klar taktisk motstander som SV og FrP (Jenssen, 1993:94), men når de nå har beveget seg mot Høyre politisk og dermed kan virke som et grønt alternativ til storebror Høyre, har bevegelsen på de ideologiske dimensjonene, samt etableringen av partier som MDG, ført til at miljøvennlige velgere har andre alternativer til Venstre. Enklere sagt kan det fort bli problematisk dersom små partier nærmer seg de store partiene for mye, samtidig som de ikke har et klart sakseierskap til en sak. Situasjonen kan sammenlignes med to vanndråper. Hvis den lille vanndråpen kommer for nære den store vanndråpen, vil den lille vanndråpen slukes av den store. Det er det Venstre bør passe seg på.

Av slike årsaker har politiske motstandere derfor begynt å omtale Venstre som “lillehøyre” (NTB, 2018). Dette er ikke helt korrekt, ettersom det fortsatt er relativt store forskjeller mellom Venstre og Høyre på de ideologiske dimensjonene. Likevel er det et faktum at totalt sett mellom 2001 og 2013 er Høyre det partiet Venstre har nærmest seg mest, dersom man ser på differansen i de ideologiske dimensjonene (Tabell 4).

6.3 Sakseierskap

Videre skal jeg se på Venstres sakseierskap gjennom de siste årene, og se hvordan Venstres sakseierskap kan tolkes gjennom sakseierskapsteorien til Rune Karlsen. Her var min hypotese at Venstre sliter med å skaffe seg sakseierskap til saker, og at partiet blir lidende ved at de ikke har noe klart sakseierskap til en sak eller flere.

I 2001 var det 16% av velgerne som synes Venstre hadde den beste miljøpolitikken, og dette var saken hvor Venstre oppnådde best sakseierskap (Aardal, 2001:22). Samtidig var det hele 36% som mente SV hadde den beste miljøpolitikken. I 2005 hadde denne andelen sunket til 13% for Venstre, og SV sank også ned til 34% i sakseierskap om miljøpolitikk (Aardal, 2007:123). I 2009 øker derimot både Venstre og SVs sakseierskap til miljøpolitikk, men tendensen er klar: Venstre oppnår 15% sakseierskap til miljø, samtidig som SV oppnår 35% av sakseierskapet (Aardal, 2011:140). I 2013 oppnår derimot Venstre et langt bedre resultat, og hele 23% av befolkningen mener Venstre har den beste miljøpolitikken. Dette er bedre enn både SV og MDG, som ender på henholdsvis 16% og 15% (Aardal & Bergh, 2015:39).

Årsaken til at jeg nevner miljø/vekst-vern spesifikt, er at dette er saken som Venstre har mest sakseierskap til i samtlige år, og illustrerer litt av Venstres poeng - i de andre sakene har de minimal, eller svært liten oppslutning i befolkningen om at deres politikk er best på en sak. Spesielt trekker Venstre frem tre hovedtema i politikken som deres kampsaker på egen hjemmeside (venstre.no): natur, skole og jobb (de lister også opp “på lag med framtida”, uten at det enkelt kan defineres til en enkelt sak). Natur/miljø-sakseierskapet har vi allerede gått gjennom. I skolepolitikken mener 9% at Venstre har den beste politikken i 2013, mot 4% i 2009 (Aardal & Bergh, 2015:39). En fin økning isolert sett - men blekner i forhold til Høyres 35% sakseierskap til skolepolitikk. Når Venstre snakker om jobber, sikter de seg spesielt inn mot gründere og småbedrifter, ifølge egen hjemmeside. Dette kan derfor overføres til sakseierskapet om best politikk om skatt - hvor Venstre oppnår svake 3% som mener partiet har best politikk på skatt (Aardal & Bergh, 2015:39). Og Høyre? 34%. Her kommer man igjen tilbake til problemet som kan oppstå dersom man legger seg for nærme et mye større parti på de ideologiske dimensjonene uten en klar “fanesak” - man står i fare for å bli slukt av den “store vanndråpen” (Jenssen, 1993:358).

Dersom man tolker disse resultatene i henhold til sakseierskapsteorien med partisett til Rune Karlsen, vil man fort forstå hvorfor Venstre kan slite på meningsmålingene.

Miljøsakseierskapet til Venstre var deres beste sakseierskap alle årene, og nådde en topplassering i 2013 med 23% sakseierskap. I 2017-tallene er det dog rimelig å anta at denne prosentandelen har sunket, spesielt dersom man legger til grunn den realt store velgervandringen fra Venstre i favør spesielt MDG, men også SV tjente tidligere Venstrevelgere (Poll of Polls, 2017). Miljøvelgere kan derfor velge mellom SV, Venstre og MDG, og enklere straffe Venstre dersom de ikke leverer det de mener er tilstrekkelige miljøresultater i regjering i et flerpartisystem.

Dersom man ser på skatte- og skolepolitikk, dominerer også “storebror” Høyre sakseierskapet i disse kategoriene. Dersom man har både Venstre og Høyre inne i sitt foretrukne partisett, vil Venstre dermed slite med å sanke stemmer hos velgere som er opptatt av enten eller både skatte- og skolepolitikk.

Til tross for alle disse problemene, og problemene Venstre nå opplever på meningsmålingene, må man huske på at Venstre i 2017 fikk 4,4% av stemmene, kom seg over sperregrensen, og sitter i en regjering. Ved å bevege seg på de ideologiske

dimensjonene, har partiet også trolig blitt mer spiselig for andre velgere som trolig ikke ville stemt på Venstre tidligere, og Høyre-velgere i 2013 svarte i snitt at Venstre-velgere er deres tredje mest foretrukne parti (Aardal & Bergh, 2015:215). Tallene fra 2017 viser som kjent også at Venstre vant over halvparten av sine nye stemmer fra Høyre (Poll of Polls, 2017). Problemet, om det kan kalles det, er at Aardal har konkludert med at flere av disse stemmene var taktiske stemmer som sørget for å få Venstre over sperregrensen, slik at partiet kunne fortsette å støtte Solberg-regjeringen (Aardal & Bergh, 2018). Spørsmålet er derfor om en overlevelse ved taktisk stemmegivning, dersom det var dette som reddet Venstre i 2017, er en bærekraftig overlevelsesstrategi, eller en strategi som ikke er bærekraftig i lengden. Jeg heller mot det siste.

7.0 Konklusjon og videre forskning

Hvordan har Venstres utvikling vært fra 2001 til 2019, og hvordan kan denne forklare Venstres (manglende) oppslutning per dags dato?

Basert på de to teoriene jeg har valgt ut og tallene jeg har hatt til min rådighet, kan man forenklet forklare Venstres manglende oppslutning og utvikling med noen nøkkelpunkter. Den første vil være at partiet har beveget seg på og blitt forbigått på ytterpunktene på de ideologiske dimensjonene, slik at de har mistet oppslutning hos gamle kjernevelgere - dette gjelder spesielt dimensjonen vekst-vern, som har vært blant Venstres viktigste skillelinje med tanke på eierskap. Også på den historiske sentrum-periferi-dimensjonen har partiet beveget seg slik at partiet nå er det mest sentrumsvennlige partiet. Ved å bevege seg på de ideologiske dimensjonene, vil partiet ifølge den omvendte skillelinjemodellen også åpne opp for nye partier, noe som etableringen av for eksempel MDG kan ses på som en uttrykk for. Den andre forklaringen bygger til en viss grad på den første, men handler om sakseierskap. Partiet sliter med å oppnå sakseierskap til omtrent noe som helst, foruten et relativt godt sakseierskap til vekst-vern-dimensjonen i 2013. Min mistanke er dog at dette sakseierskapet er synkende, om ikke tapt, for Venstre i lys av de siste seks årenes utvikling, og kanskje spesielt tiden med Venstre i regjering. MDGs stemmesanking hos tidligere Venstre-velgere er et tegn på dette.

Kombinasjonen av disse to, nemlig å forlate tradisjonelle kjernevelgere ved å bevege seg på skillelinjene, eventuelt de ideologiske dimensjonene, samt det å mangle et reellt sakseierskap,

kan forklare hvorfor Venstre sliter med oppslutningen i henhold til teoriene om den omvendte skillelinjemodellen og sakseierskap i flertallpartisystem.

Videre forskning kunne kanskje fokusert på partiets regjeringsslitasje, en større analyse av partiets historiske og nåværende situasjon på Vestlandet spesielt, samt forsøkt å sette Venstres historie og oppslutning gjennom tidene og nå i kontekst men andre liberale partier i Europa og verden for øvrig. Det hadde også vært interessant med en analyse av partileder Trine Skei Grandes appell og popularitet hos Venstre-velgere og andre partiers velgere før og etter regjeringssinntredelse. Jeg mistenker nemlig at avgjørelsen om å gå i regjering med FrP ikke ble trampeklappet inn hos verken samtlige av Venstre-velgerne eller lokale Venstre-politikere. Et annet perspektiv verdt å bemerke seg er at Venstre-velgerne i 2013 står ideologisk både totalt sett, men også i tradisjonelle Venstre-saker som vekst-vern, innvandring og offentlig-privat nærmere Arbeiderpartiet enn Høyre. Dette er noe jeg også nevnte i den historiske oppsummeringen av Venstre, og problemstillingen er derfor ikke ny. Kanskje veivalget mot Høyre har sørget for at de mer venstreorienterte velgerne til Venstre har forlatt partiet, og at det er derfor de sliter med manglende oppslutning? Jeg skulle gjerne sett også en sammenligning mellom Venstre-velgeres og Venstre-tillitsvalgtes plassering på de ideologiske dimensjonene, og undersøkt om det var en dissonans blant de to gruppene med tanke på hvilken linje partiet burde ligge på. Slike spørsmål kunne man diskutert nærmere i en oppfølger av temaet. Det som i alle fall er sikkert er at dersom Venstre skal fortsette å være et relevant parti i norsk politikk, må de øke sin oppslutning – og det relativt kvikt.

8.0 Litteraturliste

- Aardal, B. (1994). Hva er en politisk skillelinje? : En begrepsmessig grenseoppgang. *Tidsskrift for Samfunnsforskning*, 35 (2), 218-249. Hentet fra https://www.sv.uio.no/isv/forskning/prosjekter/valgforskning/publikasjoner/aardal_tfs_1994.pdf
- Aardal, B. (2011). *Det politiske landskap : En studie av stortingsvalget 2009*. Oslo: Cappelen Damm.
- Aardal, B. (2007). *Norske velgere : En studie av stortingsvalget 2005*. Oslo: Damm.
- Aardal, B. (2003). *Velgere i villrede... : En analyse av stortingsvalget 2001*. Oslo: Damm.
- Aardal, B., & Bergh, J. (2018). The 2017 Norwegian election. *West European Politics*, 41(5), 1208-1216.
- Aardal, B., & Bergh, J. (2015). *Valg og velgere : En studie av stortingsvalget 2013*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Buskerud Venstre. (2017, 30. august). En stemme på meg er en stemme mot Frp. Hentet fra <https://www.venstre.no/artikkel/2017/08/30/stemme-pa-stemme-frp/>
- Garvik, O. (2019, 14. mars). Trine Skei Grande. Hentet fra https://snl.no/Trine_Skei_Grande
- Garvik, O., Tvedt, K., Grimnes, O. (2019, 22. januar). Venstre. Hentet fra https://snl.no/Venstre#-Partidannelsen_i_1884
- Heidar, K & Saglie, J. (2002). *Hva skjer med partiene?* Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Hompland, A. (2014, 28. september). Odd Einar Dørum. Hentet fra https://nbl.snl.no/Odd_Einar_Dorum
- Jenssen, A. (1993). *Verdivalg: Ny massepolitikk i Norge*. Oslo: Ad Notam Gyldendal A/S

Karlsen, R. (2004). Valgkamp i flerpartisystem; aktualisering av saker og kamp om eierskap. *Tidsskrift for Samfunnsforskning*, 45(04), 611-635. Hentet fra https://www.idunn.no/tfs/2004/04/valgkamp_i_flerpartisystem_aktualisering_av_saker_og_kamp_om_eierskap

Lie, S. (2007). Partier kommer og går, skillelinjer består - eller den omvendte skillelinjemodellen. *Nordisk Østforum*, 21(1), 5-24. Hentet fra https://www.idunn.no/file/ci/61166159/Partier_kommer_og_gaar_skillelinjer_bestaar_eller_den_omve.pdf

Molnes, G. (2018, 23. januar). Bakgrunn: Dette sa Venstre-toppene om regjeringssamarbeid med Frp under valgkampen. Hentet fra <https://www.faktisk.no/artikler/YZ/dette-sa-venstre-toppene-om-regjeringssamarbeid-med-frp-under-valgkampen>

NTB. (2018, 14. januar). MDG: - Venstre har gradvis blitt til et Lille-Høyre. Hentet fra <https://www.dagsavisen.no/innenriks/mdg-venstre-har-gradvis-blitt-til-et-lille-hoyre-1.1084522>

Petrocik, J. (1996). Issue ownership in presidential elections, with a 1980 case study. *American Journal of Political Science*, 40(3), 825-850.

Poll of polls. (2017). Partiprofilen Venstre. Hentet fra <http://www.pollofpolls.no/?cmd=Partier&parti=V>

Skiphamn, S. (2019, 8. mars). Bakgrunn: Hvordan går det egentlig med Venstre på Vestlandet? Hentet fra <https://www.faktisk.no/artikler/RRr/hvordan-gar-det-egentlig-med-venstre-pa-vestlandet>

SSB. Tabell 25.3 Stortingsvalg.Godkjente stemmer etter parti/valgliste. Hentet fra <https://www.ssb.no/a/histstat/tabeller/25-3.html>

Stavrum, G., Solberg, T., Kvikstad, H. (2019, 16.april). Frp-motvinden fortsetter med den svakeste partimålingen på fire år. *Nettavisen*. Hentet fra

<https://www.nettavisen.no/nyheter/frp-motvinden-fortsetter-med-den-svakeste-partimalingen-pa-fire-ar/3423671656.html>

Tvedt, K. (2017, 10. november). Mandatfordeling på Stortinget 1882-1936. Hentet fra https://snl.no/Mandatfordeling_på_Stortinget_1882-1936

Venstre. (2019, 22. januar). Venstre i regjering. Hentet fra <https://www.venstre.no/politikk/regjering/>

Appendiks 9.0

Vedlagt ligger skjermdumper fra STATA-resultater som viser Venstres standardavvik på indeksene:

Innvandrin~s	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
Venstre	2.865792	.587279	4.88	0.000	1.713895	4.01769
_cons	10.16278	.1213679	83.74	0.000	9.924726	10.40083

Offentligp~t	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
Venstre	.9839752	.5356522	1.84	0.066	-.0666606	2.034611
_cons	7.873168	.1106987	71.12	0.000	7.656042	8.090294

Religiosse~r	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
Venstre	.8636293	.5655873	1.53	0.127	-.2457216	1.97298
_cons	11.73066	.1168851	100.36	0.000	11.5014	11.95992

Vekstvern	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
Venstre	3.207947	.4797797	6.69	0.000	2.2669	4.148994
_cons	9.580625	.099152	96.63	0.000	9.386146	9.775103

Sentrumper~i	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
Venstre	.3527386	.3830886	0.92	0.357	-.3986091	1.104086
_cons	8.597554	.0788707	109.01	0.000	8.442866	8.752242